

Escoles al Palau

DOSSIER EDUCATIU

VISITEM I EXPERIMENTEM EL PALAU

Un esbós de vitrall

Palau de la Música Catalana

PALAU
DE LA
MÚSICA
ORFEÓ
CATALÀ

Índex

1. El Palau de la Música	P. 03
2. Introducció	P. 04
3. Característiques generals del Modernisme	P. 06
4. Descripció de l'activitat	
4.1. Objectius	P. 07
4.2. Estructura	P. 07
5. Recursos educatius per treballar a l'aula	P. 10
6. Artistes referents	P. 12
7. Bibliografia i enllaços d'interès	P. 13
8. Fitxa tècnica	P. 14

1. El Palau de la Música

El **Palau de la Música Catalana** va ser construït entre el 1905 i el 1908 per l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner com a seu de l'**Orfeó Català** i finançat amb fons procedents de subscripció popular.

El Palau de la Música Catalana és una perla arquitectònica del Modernisme català, l'única sala de concerts modernista declarada **Patrimoni Mundial per la UNESCO** (4 de desembre de 1997), i, actualment un punt de trobada ineludible de la vida cultural i social de Catalunya. A més, constitueix un patrimoni simbòlic i sentimental de tot un poble que s'identifica amb la seva història.

L'edifici s'articula al voltant d'una estructura central metàl·lica recoberta de vidre, que es conjuga amb la llum natural per convertir l'edifici més significatiu de l'obra de Domènech i Montaner en una caixa de música màgica on es combinen totes les arts aplicades: escultura, mosaic, vitrall i forja. Les visites guiades que ofereix el Palau de la Música Catalana són una cita imprescindible de l'estada a Barcelona.

La **Sala de Concerts** –una de les més singulars del món– ha estat durant més de cent anys l'escenari privilegiat de la vida concertística, nacional i internacional, de la ciutat de Barcelona. Ha acollit estrenes mundials i és un referent musical i arquitectònic de la ciutat i punt de trobada cultural de primer ordre. Presidida per l'**orgue** sobre l'escenari i amb una **lluerna central** que representa el sol, la sala gaudeix de llum natural. Una sala mística i paradoxal, que es troba farcida de figures com les muses que envolten l'escenari, les valquíries de Wagner que sorgeixen del sostre, un bust d'Anselm Clavé a una banda i de Beethoven a l'altra, i centenars d'elements de la natura, com flors, palmeres, fruits, gerros i vitrines plenes de joies.

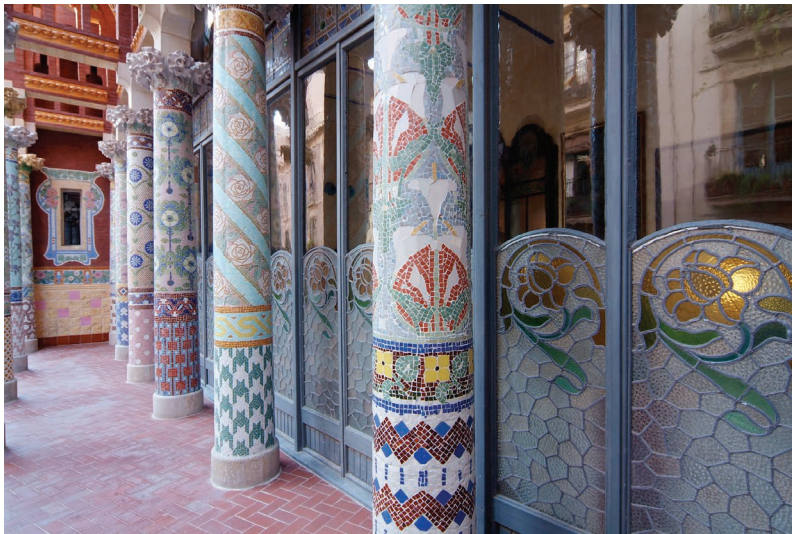
A banda de la gran Sala de Concerts, el Palau disposa de dues sales més on es desenvolupa la vida concertística de la institució. D'una banda, el **Petit Palau**, un auditori modern inaugurat el 2004, ideal per a concerts de cambra o petit format amb unes condicions acústiques excel·lents i equips audiovisuals d'alta tecnologia. L'altre espai és la petita joia del Palau de la Música, la **Sala d'Assaig de l'Orfeó Català**, un espai íntim i acollidor on tenen lloc concerts de petit format, conferències, presentacions i on assagen els cors de l'Orfeó Català. Guarda la primera pedra que es va col·locar el 1905 durant la construcció del Palau. I amb un arc semicircular de butaques, que es correspon amb la mitja lluna de l'escenari que hi ha damunt del seu sostre, està caracteritzada per unes grans columnes, vitralls i decoració de l'època.

Un altre espai representatiu del Palau és l'emblemàtica **Sala Lluís Millet**, un gran saló –sala de descans i trobada– dedicat al mestre Millet, fundador de l'Orfeó Català. La sala té una altura de dos pisos, amb grans vitralls ornats amb motius florals, d'un efecte extraordinari. I més excepcional encara és la balconada que es veu a través d'aquests vitralls, amb una doble columnata amb una coloració i ornamentació característiques. També és escenari privilegiat el **Foyer del Palau**, el qual admet una nombrosa concurrència que ocupa cadires i taules, tant quan hi ha audicions com quan s'utilitza com a restaurant-cafeteria independent. Els amplis arcs de maons combinats amb ceràmica vidriada de color verd i flors també ceràmiques, rosades i grogues, confereixen a aquest espai una tonalitat singular i particular.

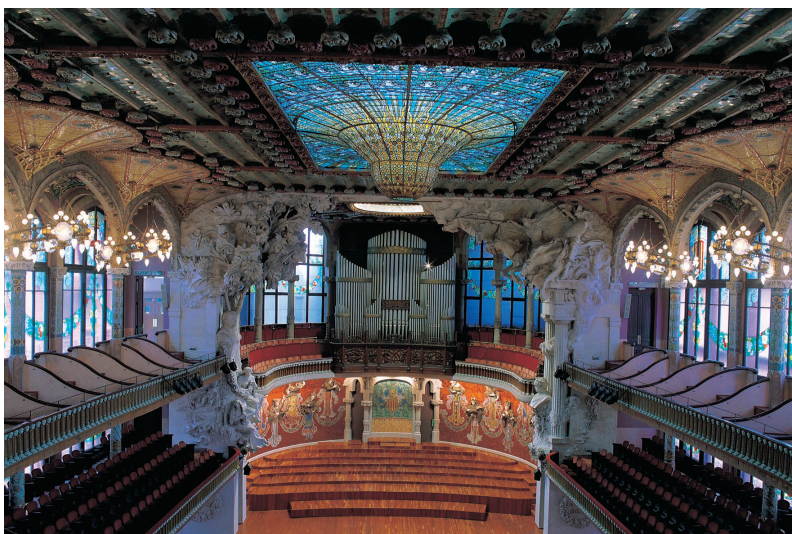
2. Introducció

Visitem i experimentem el Palau és una activitat educativa destinada a infants de 5 a 7 anys per descobrir i experimentar el patrimoni artístic del Palau de la Música Catalana i experimentar amb les arts que s'hi troben.

L'activitat parteix de les característiques arquitectòniques que configuren l'essència modernista del Palau de la Música; sobretot la importància de les formes naturals, tant a l'interior com a l'exterior de l'edifici, amb el treball a través de les arts aplicades i molt especialment en la utilització del vitrall per transformar els efectes de la llum al seu interior.

L'espai des d'on s'inicia la visita guiada és la Sala de Concerts, un recinte singular concebut com una immensa caixa de vidre. La gran claraboia central és un dels principals motius per centrar aquesta activitat en la tècnica del vitrall. Aquest espai i el recorregut per accedir-hi, representen un viatge al passat, ple de referents que serveixen per estructurar i posicionar els continguts de la visita i taller.

En aquest sentit, la finalitat de l'activitat és que els més petits descobreixin el Palau de la Música d'una manera vivencial, per mitjà d'un viatge. Amb una visita guiada i un taller experimental afavorim el contacte dels infants amb els processos creatius, amb els llenguatges i amb les eines pròpies de l'art; d'aquesta manera propiciem un millor coneixement del Modernisme i potenciem la creativitat des d'un sentit més crític i imaginatiu respecte de la realitat que ens envolta.

3. Característiques generals del Modernisme

El Palau de la Música Catalana és un dels edificis més representatius de l'arquitectura modernista. És un espai idoni per contemplar la fusió de totes les arts aplicades: escultura, mosaic, vitrall i forja. A continuació us presentem una síntesi dels principals trets que defineixen l'esperit i les tècniques que Domènech i Montaner va projectar en aquesta joia arquitectònica, un espai pensat per a la música:

- El predomini de la corba sobre la recta
- La inspiració en la naturalesa i l'abundància d'elements d'origen natural, amb preferència dels vegetals i les formes arrodonides de tipus orgànic entrelaçant-se amb el motiu central.
- La asimetria.
- El dinamisme de les formes.
- El detallisme de la decoració a la recerca d'una estètica personal.
- L'ús freqüent de motius vegetals i naturals.
- La forta tendència a l'ús d'imatges femenines.
- L'ús de motius exòtics, siguin aquests de pura fantasia o inspirats en diferents cultures llunyanes o antigues.
- La modernització de les tècniques de construcció arquitectòniques (ús del ferro en les estructures, utilització dels elements prefabricats), al mateix temps que es conserven els elements tradicionals (construccions amb totxo vist) i s'enllacen amb l'estil gòtic. És una arquitectura decorativa, integradora de totes les arts plàstiques. Els arquitectes sovint també són decoradors d'interiors i dissenyen tots els detalls: el mobiliari, la marqueteria, les vidrieres, els mosaics, la forja, etc. Tot i tractar-se d'un moment de domini industrial, hi ha una reivindicació de les artesanies.

4. Descripció de l'activitat

L'activitat s'ha concebut perquè els infants descobreixin i alhora gaudeixin del patrimoni artístic del Palau de la Música; per això, tant en la visita guiada com en l'activitat d'experimentació artística, el diàleg, l'experimentació i el joc esdevenen eines metodològiques imprescindibles.

4.1. Objectius

Visita guiada:

- Descobrir el patrimoni artístic del Palau de la Música a partir del joc, el viatge, l'experimentació i la participació.
- Observar i copsar les característiques bàsiques del Modernisme català.
- Conèixer els diversos oficis vinculats a les arts aplicades.
- Reconèixer materials i vincular-los amb l'ofici.
- Experimentar la connexió entre diverses disciplines: música, arquitectura, literatura, etc.
- Provocar el diàleg a l'entorn de l'obra d'art.
- Respectar les accions i opinions dels altres participants del grup

Taller experimental basat en la tècnica del vitrall:

- Potenciar la creativitat dels infants i la família a partir del treball de la imaginació.
- Estimular l'actitud d'experimentar.
- Manipular materials i descobrir les seves qualitats i possibilitats expressives.
- Treballar els colors primaris pigment aplicats a les transparències a través de la superposició.
- Activar la imaginació a través del so.
- Aprendre mitjançant el joc.
- Ser responsables de l'ordre de partida del taller.
- Promoure la responsabilitat en la utilització d'eines i materials.
- Respectar i tenir cura de les instal·lacions i el material, tant si és propi com comunitari.

4.2. Estructura de l'activitat

- Visita guiada a partir de la qual es descobreixen els espais i els detalls artístics del Palau.

Al llarg del recorregut l'atenció se centra en l'ús freqüent de motius vegetals, naturals i els efectes de la llum, per tal de reconèixer i detectar els elements que constitueixen l'estil modernista. El recorregut gira al voltant de la figura de l'arquitecte Domènech i Montaner, una de les personalitats que va saber combinar i cohesionar el treball dels artesans, bo i unint tècniques i materials i reunint els noms més destacats dels gremis de l'època. Els principals punts que estructuraven la visita són: la història i la funció de l'edifici, la figura de l'arquitecte, les arts aplicades al Palau, el Modernisme i les formes orgàniques del Palau, el vitrall i la llum, la forja i la transformació de l'espai interior entès com un jardí on la música i la llum són els elements centrals.

- Taller experimental de creació contemporània per donar a conèixer les característiques del vitrall, un dels llenguatges artístics que donen caràcter a l'edifici. .

Per començar el taller, es proposa una conversa per mitjà de preguntes que permetran aclarir i resumir els conceptes bàsics de la visita. Un cop fet això s'iniciarà el treball pràctic. Com que el punt de partida per desenvolupar la imaginació és el so, l'educador utilitzarà reclams d'ocells i d'altres per esperonar els participants a imaginar quins animals o éssers, que durant la visita no s'han vist, podrien viure en aquest Palau.

Mitjançant la manipulació de paper vegetal de color (cian, magenta i groc) i l'ús de taules de transparències, els participants han d'elaborar una imatge.

La proposta de vitrall està concebuda com un sol òrgan, les parts del qual no queden inconnexes, sinó que es treballen de manera interdisciplinària i transversal.

5. Recursos educatius per treballar a l'aula

Hem visitat el Palau de la Música, hem centrat la nostra atenció en el món de la llum i el vitrall. Mitjançant el so hem imaginat quins animals o éssers podrien viure als vitralls. Els hem dibuixat, retallat, estripat, enganxat i finalment hem comprovat els efectes de la llum damunt les composicions.

- Què més podríem fer?

A continuació us oferim quatre propostes per continuar el treball iniciat al taller del Petit Palau.

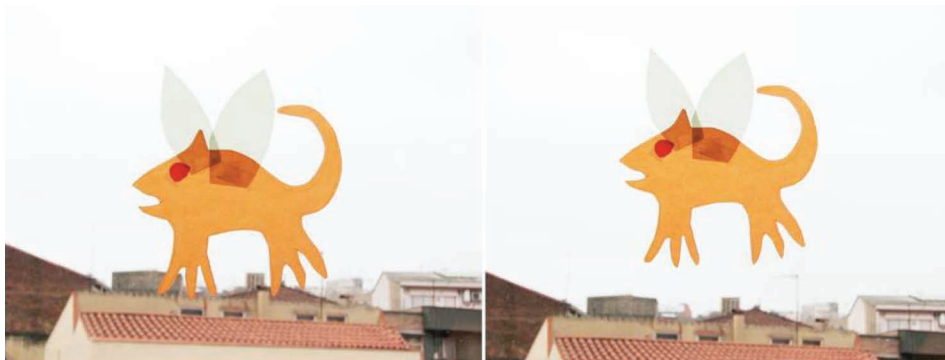
En cada cas us recomanem que, abans d'aplicar qualsevol de les propostes, busqueu un espai on els participants puguin explicar i valorar els seus propis treballs. La conversa us pot conduir a generar noves propostes que de segur seran tan o més profitoses que les que us proposem a continuació.

Un vitrall a l'aula

Us proposem acabar de treballar els resultats iniciats que no s'hagin pogut completar al Petit Palau. Resseguir els contorns de les imatges amb retoladors, recordar i entendre per què els vitralls tenen contorns; les guies de plom i la seva funció com a suport del vidre. Buscar un espai a l'escola on penjar els diversos resultats, per exemple convertint les finestres de l'escola en vitralls, un exercici molt comú i relativament fàcil d'aplicar.

Parlar de les qualitats dels animals imaginats

Si teniu l'opció d'utilitzar una finestra on els petits puguin veure les seves pròpies composicions, amb l'afegit del paisatge de fons, pot ser bo per donar caràcter a l'animal o ésser imaginat. Segons el punt de vista, els elements enganxats a la finestra podran volar o caminar per sobre les teulades. Això pot donar peu a definir les qualitats de l'animal o ésser imaginat: què menja?, on viu?, com deu tenir la pell?, què li agrada fer?, etc.

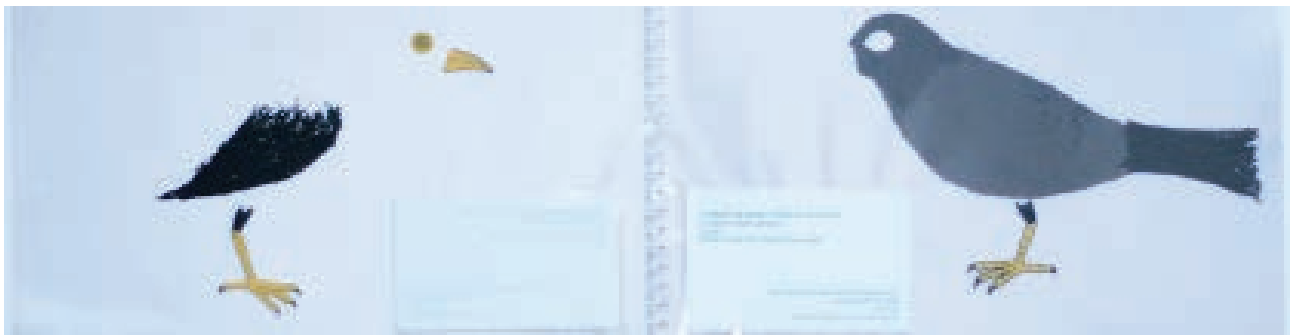

Un fons transparent, un fons opac

Jugar amb els resultats. Hem vist que la llum canvia els colors del paper vegetal quan està sobreposat. Doncs ara tocaria l'invers: col·locar les composicions damunt d'un fons opac. Aquest fons pot ser, tant de color com negre o blanc. S'ha d'observar que els colors també canvien amb la manca de llum de fons.

Adjuntem dos exemples d'Henri Matisse com a referent d'aquest tipus de treball i amb una imatgeria fàcil d'accedir per internet. És un artista que pot ser d'ajut a l'hora de reforçar les qualitats dels colors plans treballats a través del contorn i el *collage*.

Henri Matisse. *The Snail* (1953) by Henri Matisse / *Les nus bleus III* (1952). *Les papiers col·lés*.

El joc amb el dibuix i les transparències

El llibre *Il merlo ha perso il becco* de Bruno Munari facilita l'última proposta. El treball generat al taller del Palau es fa mitjançant la composició de contorns en colors plans. Ara us en proposem la descomposició. Desmuntar l'animal imaginat i enganxar-ne cada una de les parts en un acetat transparent independent, de manera que quan se superposin totes les parts es reconstrueixi. Es tracta d'un bon exercici que ens porta a reconèixer les parts dels elements representats.

Buno Munari, *Il merlo ha perso il becco*. Mantova: Corraini Editori, 2007

6. Artistes referents

RODRIGO VILLAS. L'apropiació de l'espai i la transformació, o sumar l'experiència pròpia al món.

Aquest artista del Brasil ens parla del viatge, l'emigració i l'adaptació a través de l'art de carrer (*street art*). En cada un dels llocs on ha residit (EUA, Alemanya, França, Itàlia, Catalunya, etc.), s'ha dedicat a deixar part del seu imaginari sumant-lo a l'espai urbà, ja sigui mitjançant un mural o una col·lecció d'ocells que va penjant pels carrers per on transita.

EUGÈNIA BALCELLS. Vinculació a la llum.

L'arròs es planta amb arròs, documental que parteix de l'exposició d'Eugènia Balcells al Centre d'Art Santa Mònica del setembre al novembre de 2009. Una experiència que parteix del color i arriba al reconeixement dels fonaments de la vida; la taula periòdica, la imatge i el color com a eina de comunicació, una unió entre ciència i art.

Amb aquesta exposició es van generar treballs a diferents escoles de primària de Catalunya. Tot i que tots els treballs partien de la mateixa exposició, els resultats van ser prou diferents i de gran potència. Cada mirada aporta visions diferents d'un mateix punt.

BRUNO MUNARI. El joc amb el dibuix i les transparències.

Aquest artista i dissenyador italià va deixar unes bases fonamentals per esperonar una ment creativa i davant dels objectes en desperta el disseny i la funció. En aquest cas fem referència a un dels múltiples exemples que va deixar: desfragmentar imatges mitjançant el dibuix i la transparència, un bon exercici que ens porta a reconèixer cadascuna de les parts dels elements representats. Presentem aquest exemple en l'apartat de recursos didàctics per treballar a l'aula.

HENRI MATISSE. El *collage*, el paper i els colors plans.

Les papiers col·lés. Henri Matisse i el treball de composició a partir del retall de contorns i els colors plans. Aquesta tècnica que el mateix artista va anomenar "pintura amb tisores", la presentem per la proximitat amb el treball que proposem al taller; la composició a través dels contorns. Volem presentar la manca de transparència i el canvi de colors per l'efecte de la llum (vitrall/taules de llum) en el treball de Matisse, tot donant importància als resultats que puguin sorgir per si sols, o sigui: donar opció a valorar els resultats en opac, sense l'efecte de la llum directa.

7. Bibliografia i enllaços d'interès

1. Buno Munari: *Il merlo ha perso il becco*.
Mantova: Corraini Editori, 2007
2. Pere Artís i Benach: *Pedres vives: Palau de la Música Catalana*.
Barcelona: Editorial Barcino, 1998
3. Universitat Politècnica de Catalunya: *El Palau de la Música Catalana de Lluís Domènech i Montaner*
Barcelona: Lundweg ediciones, 2000
4. *Guia del Palau de la Música, visites arquitectòniques al Palau*, document cedit pel Servei Educatiu del Palau dirigit als guies i educadors.
5. Culturcat. *Arts decoratives i disseny s. XIX dC - s. XX dC*
6. La 2 (TVE). “Imprescindibles” - *Domènech i Montaner, un arquitecto poliédrico*.
7. Donació al DHUB, Arxiu Rigalt i Granell.
8. Dissenys i dissenyadors de vitrall domèstic de la Casa Rigalt, Granell i Cia.
9. Palaumusicacat. Orfeó Català, 120 anys de música.
10. *L'arròs es planta amb arròs*, una pel·lícula filmada per Eugènia Balcells que mostra el ressò del projecte FREQUÈNCIES en l'àmbit educatiu..
11. Rodrigo Villas. *Love Bird*.

8. Fitxa artística

DISSENY DE L'ACTIVITAT

Experimentem amb l'ART

EDUCADOR (VISITA GUIADA I TALLER EXPERIMENTAL)

Lluís Plaza

DOSSIER EDUCATIU

Oriol Garriga